

V.2.1. ROZUMOVÁ A ŘEČOVÁ VÝCHOVA

CHARAKTERISTIKA VYUČOVACÍHO PŘEDMĚTU

Vyučovací předmět **rozumová a řečová výchova** vznikl sloučením vzdělávacích oborů **rozumová výchova** a **řečová výchova**. Oba vzdělávací obory vycházejí ze vzdělávací oblasti **člověk a komunikace**.

■ OBSAHOVÉ, ČASOVÉ A ORGANIZAČNÍ VYMEZENÍ PŘEDMĚTU

Ve vyučovacím předmětu **rozumová a řečová výchova** se vzájemně prolíná obsah dvou vzdělávacích oborů – rozumové výchovy a řečové výchovy. Díky dosažení funkčního dorozumívání se žáci mohou lépe zapojit do výuky a rozvíjet všechny své schopnosti a dovednosti.

Cílem **rozumové výchovy** v rehabilitačních třídách je rozvinutí rozumových schopností žáků na optimální možnou úroveň dle individuálních možností žáků daných charakterem a stupněm jejich postižení.

Rozumová výchova se skládá z několika tematických okruhů:

1. Rozvíjení poznávacích schopností
2. Rozvíjení logického myšlení a paměti
3. Rozvíjení grafických schopností

Tyto součásti rozumové výchovy mohou u některých žáků vyústit v osvojování základů čtení (případně sociálního čtení), základů psaní (s využitím písmen velké tiskací abecedy) a v osvojení základní orientace v kvantitativních vztazích.

Řečová výchova vede žáky k rozvíjení řečových schopností, komunikačních dovedností, k rozvoji slovní zásoby, vnímání a chápání různých jazykových sdělení. Pro žáky, u nichž jsou možnosti verbální komunikace výrazně omezeny nebo zcela nemožné, jsou určeny **augmentativní a alternativní formy komunikace**. Tyto komunikační systémy umožňují žákům překonávat komunikační bariéry, dorozumívat se se svým okolím, vyjadřovat svoje pocity a potřeby, reagovat na různé podněty.

V rehabilitačních třídách již nelze předpokládat osvojení trivia, ale je možno dovést žáky k takové úrovni sociálních, komunikačních a dalších dovedností, které jim umožní určitou míru orientace v okolním prostředí, komunikace s ostatními lidmi a soběstačnosti a nezávislosti na péči dalších osob v nejzákladnějších každodenních činnostech.

Vyučovací předmět **rozumová a řečová výchova** se vyučuje v 1. – 10. ročníku s hodinovými dotacemi podle školního učebního plánu:

	1.ročník	2.ročník	3.ročník	4.ročník	5.ročník	6.ročník	7.ročník	8.ročník	9.ročník	10.ročník
Počet hodin	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5

Rozumová a řečová výchova prolíná všemi vyučovacími předměty, její prvky jsou obsaženy v každé vyučovací hodině. Rozvíjení poznávacích schopností, logického myšlení, paměti a komunikačních dovedností se uskutečňuje ve všech prostředích (ve škole i mimo ni), ve kterých probíhá výuka. Rozvoj grafických schopností se realizuje především v kmenových třídách.

▣ VÝCHOVNÉ A VZDĚLÁVACÍ STRATEGIE PŘEDMĚTU

◦ **Kompetence k učení**

- učíme žáky poznávat předměty, zvířata i osoby ve skutečnosti, na fotografiích a obrázcích
- učíme žáky rozlišovat základní piktogramy a rozumět jejich obsahu
- učíme žáky rozumět jednoduchým pojmům, znakům, symbolům
- rozvíjíme dovednosti potřebné k osvojování nových poznatků (zrakovou diferenciaci, koncentraci pozornosti, vytrvalost)
- rozvíjíme základní čtenářské dovednosti (otáčení stránek v knize, pohyb v řádku zleva doprava, poznávání jednotlivých tiskacích písmen, nácvik čtení globální metodou, „sociální čtení“)
- motivujeme k učení, formou různých her navozujeme klidnou a radostnou atmosféru v hodinách rozumové a řečové výchovy, vědomě navozujeme situace, ve kterých může každý žák podle svých možností zažít pocit úspěchu
- oceňujeme snahu žáků, projevujeme radost i z minimálního pokroku každého žáka

◦ **Kompetence k řešení problémů**

- formou her a jednoduchých úkolů nacvičujeme orientaci v okolním prostředí
- učíme žáky správně reagovat na jednoduché slovní pokyny
- vedeme žáky k osvojení velmi jednoduchých algoritmů řešení běžných životních situací (napodobováním činnosti vyučujících nebo podle jednoduchých pokynů)
- učíme žáky požádat o pomoc vyučující nebo spolužáka (výrazem obličeje, gesty, prostředky alternativní a augmentativní komunikace, slovně)
- učíme žáky spolupracovat při řešení problémů s vyučujícími nebo vrstevníky
- učíme žáky orientovat se ve vizualizovaném denním rozvrhu, a tak zbavujeme žáky nejistoty a předcházíme zbytečným problémům (učíme žáky vyhledat ve vizualizovaném denním rozvrhu fotografie, obrázky nebo piktogramy k aktivitám prováděným v hodinách rozumové a řečové výchovy)

◦ **Kompetence komunikativní**

- zbavujeme žáky ostychu a obav z kontaktu s ostatními osobami (učíme žáky překonávat strach z nových lidí a hlasitých projevů spolužáků, snažíme se je zapojovat do dění ve třídě)
- učíme žáky navázat oční kontakt a naslouchat druhým osobám
- nacvičujeme reakce na hlas dospělé osoby a jeho intonaci
- učíme žáky reagovat na oslovení jménem a své jméno také vyslovit (dle individuálních potřeb žáků také s využitím alternativní a augmentativní komunikace)
- učíme žáky oslovovat osoby, se kterými se setkávají ve škole (spolužáky, učitelky, vychovatelky a asistentky pedagoga)
- učíme žáky poděkovat, pozdravit, vyjádřit libost či nelibost, souhlas či nesouhlas, sdělit potřeby a přání, upozornit na zdravotní obtíže (výrazem obličeje, gesty, prostředky alternativní a augmentativní komunikace, slovně)
- učíme žáky využívat všechny formy verbální i neverbální komunikace k samostatné komunikaci (včetně využití prostředků alternativní a augmentativní komunikace)

◦ **Kompetence sociální a personální**

- seznamujeme žáky s jejich vlastním tělem
- učíme žáky poznávat a pojmenovat členy užší i širší rodiny (ve skutečnosti, na fotografii, s využitím piktogramů)
- učíme žáky poznávat a pojmenovat osoby, se kterými se setkávají ve škole (spolužáky, učitelky, vychovatelky a asistentky pedagoga)
- učíme žáky rozlišovat osoby podle pohlaví (muž-žena) i podle věku (chlapec-muž, dívka-žena)
- učíme žáky uvědomovat si své city během kontaktu s ostatními lidmi
- podporujeme všechny formy spolupráce s vrstevníky i dospělými

◦ **Kompetence pracovní**

- rozvíjíme hrubou i jemnou motoriku žáků, nacvičujeme různé druhy úchopu a manipulace s předměty
- učíme žáky rozlišovat velikost, tvar a barvu předmětů; třídit předměty podle tvaru, velikosti a barvy
- seznamujeme žáky s předměty denní potřeby, učíme žáky tyto předměty pojmenovat a správně je používat
- učíme žáky správně manipulovat s vyučovacími pomůckami, rehabilitačními pomůckami a pomůckami usnadňujícími sebeobsluhu
- vedeme žáky k co největší samostatnosti při základní sebeobsluze a osobní hygieně

▣ **OČEKÁVANÉ VÝSTUPY VZDĚLÁVACÍHO OBORU ROZUMOVÁ VÝCHOVA**

1. ROZVÍJENÍ POZNÁVACÍCH SCHOPNOSTÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- 1.1.** pojmenovat části svého těla, případně na ně ukázat
- 1.2.** reagovat na oslovení jménem, znát své jméno
- 1.3.** znát členy své rodiny
- 1.4.** poznat své spolužáky i učitele, podle schopností je oslovovat jménem
- 1.5.** vnímat různé podněty a reagovat na ně
- 1.6.** orientovat se ve vztazích k nejbližšímu prostředí, denním časovém rozvrhu; vnímat prostor
- 1.7.** poznat a používat předměty denní potřeby, uplatňovat základní hygienické a sebeobslužné činnosti
- 1.8.** vnímat a uspokojovat základní životní potřeby, sdělit své pocity a upozornit na zdravotní potíže
- 1.9.** řadit obrázky podle zadaných kritérií

Učivo:

- **vlastní osoba** – znát a používat vlastní jméno, reagovat na oslovení; ukázat a pojmenovat části těla; vyjadřování potřeb a přání, upozornění na zdravotní obtíže
- **sebeobsluha** – osobní hygiena, stolování
- **rodina** – členové užší a širší rodiny, pojmenování členů užší rodiny
- **škola, třída** – orientace ve škole a ve třídě, pomůcky usnadňující sebeobsluhu, školní pomůcky, lidé ve škole (učitelé, asistenti, spolužáci), vztahy ve škole

2. ROZVÍJENÍ LOGICKÉHO MYŠLENÍ A PAMĚTI

Očekávané výstupy

žák by měl

- 2.1.** koncentrovat se na určitou činnost
- 2.2.** rozlišovat velikost a tvary předmětů, dvojic obrázků
- 2.3.** zvládnout složení dějových obrázků
- 2.4.** orientovat se na stránce, řádku
- 2.5.** číst vybraná písmena a krátká slova
- 2.6.** opakovat slova a krátké říkanky; reprodukovat krátký text; vyprávět podle obrázku
- 2.7.** přiřazovat číslce počtu prvků

Učivo:

- **předměty denní potřeby** – manipulace s předměty, rozlišování velikosti a tvaru předmětů, vytváření dvojic shodných předmětů, třídění předmětů podle tvaru a velikosti
- **základy čtení** – orientace na stránce a v řádku, rozlišování písmen velké tiskací abecedy, třídění písmen podle tvaru, skládání jména z písmen podle předlohy, přiřazování jmen k fotografiím s jejich jmény, nácvik čtení globální metodou, „sociální čtení“

- **vytváření představy o počtu** – „pojmy všechno-nic, málo-hodně“, seznámení s číselnou osou, určování počtu prvků v souboru, přiřazování číslic k počtu prvků, pokus o psaní číslic (podle šablony, obtahováním tečkované linie, podle předlohy)
- **rozvoj paměti** – zapamatování slov a krátkých říkadel, odpovědi na otázky k obrázkům
- **časová posloupnost** – vyjádření časové posloupnosti skládáním dějových obrázků, časová posloupnost denního režimu

3. ROZVÍJENÍ GRAFICKÝCH SCHOPNOSTÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- 3.1.** uchopit a podržet podaný předmět
- 3.2.** uchopit tužku, štětec nebo jiné psací náčiní
- 3.3.** nakreslit různé druhy čar
- 3.4.** poznat grafickou podobu písmen
- 3.5.** napsat několik vybraných tiskacích písmen a číslic
- 3.6.** poznat základní geometrické tvary

Učivo:

- **rozvoj hrubé a jemné motoriky** – uvolňovací cvičení, masáže
- **základy psaní** – úchop psacího náčiní, kreslení různých druhů čar, psaní prvků písmen, pokus o psaní písmen velké tiskací abecedy a číslic (podle šablony, obtahováním tečkované linie, podle předlohy)
- **geometrické tvary** – rozlišování geometrických tvarů, vytváření dvojic shodných geometrických tvarů, třídění geometrických tvarů podle velikosti, barvy a tvaru, obkreslování geometrických tvarů podle šablony, pokus o kreslení geometrických tvarů podle předlohy

■ OČEKÁVANÉ VÝSTUPY VZDĚLÁVACÍHO OBORU ŘEČOVÁ VÝCHOVA

ROZVÍJENÍ KOMUNIKAČNÍCH DOVEDNOSTÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- 1.** reagovat na hlas a intonaci dospělé osoby
- 2.** snažit se o správné dýchání
- 3.** vyjádřit souhlas či nesouhlas – verbálně, gesty
- 4.** znát své jméno a reagovat na oslovení jménem
- 5.** znát jména nejbližších osob a spolužáků
- 6.** umět pozdravit, poděkovat – verbálně nebo gesty
- 7.** sdělit svá přání a potřeby – verbálním nebo nonverbálním způsobem
- 8.** využívat komunikační počítačové hry

Učivo:

- **dechová, hlasová a artikulační cvičení, výslovnost jednotlivých hlásek**
- **slovní zásoba** – rozvoj pasivní i aktivní slovní zásoby; porozumění slovům, jednoduchým pokynům
- **komunikační dovednosti** – vyjádření souhlasu, nesouhlasu, potřeb, pocitů, upozornění na zdravotní potíže, poděkování; komunikační počítačové hry
- **alternativní a augmentativní formy komunikace** dle individuální potřeby